

Załącznik 1

1.1. SPOSÓB KORZYSTANIA Z NARZĘDZIA WŁASNEJ OCENY

Narzędzie obejmuje trzy podstawowe procesy w ramach trzech sekcji:

- wybór wnioskodawców (1. arkusz zadaniowy arkusza kalkulacyjnego);
- wdrożenie projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych i kosztów pracy (2. arkusz zadaniowy);
- poświadczenie kosztów przez IZ i płatności (3. arkusz zadaniowy).

Każda z tych trzech sekcji, obejmująca szczególne rodzaje ryzyka, które ponumerowano (np. SR1, SR2 itd.), poprzedzona jest stroną przewodnią, na której wymieniono wszystkie szczególne rodzaje ryzyka odnoszące się do danej sekcji.

Ponadto IZ zaleca się ocenę ryzyka nadużyć finansowych w przypadku zamówień publicznych, którymi bezpośrednio zarządza, np. w kontekście zamówień na pomoc techniczną (zamówieniom udzielanym bezpośrednio poświęcono sekcję 4). Jeżeli IZ nie udziela zamówień publicznych, które wymagają oceny ryzyka nadużyć finansowych, sekcji 4 nie trzeba wypełniać.

Uwaga: zespół ds. własnej oceny wypełnia tylko komórki zaznaczone na żółto.

OPIS RYZYKA

Aby pomóc zespołowi, w narzędziu wstępnie zdefiniowano określoną liczbę rodzajów ryzyka. Zespół powinien ocenić wszystkie wstępnie zdefiniowane rodzaje ryzyka, jednak w przypadku stwierdzenia dodatkowych rodzajów ryzyka można dodać więcej wierszy.

Pełny opis ryzyka można znaleźć na stronie przewodniej (w odniesieniu do sekcji 2 i 4) lub przy szczególnym rodzaju ryzyka (sekcje 1 i 3).

Nagłówek kolumny	Wytyczne
Nr referencyjny ryzyka	Niepowtarzalny numer referencyjny ryzyka. Litery zawierają odniesienie do sekcji, w której rozpoznano dane ryzyko (SR = wybór beneficjentów, IR = wdrażanie i monitorowanie, CR = poświadczenie i płatność oraz PR = zamówienia udzielane bezpośrednio przez IZ), a numer to kolejny numer referencyjny. Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych rodzajów ryzyka.

Nazwa ryzyka	Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych rodzajów ryzyka.
Opis ryzyka	Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych rodzajów ryzyka.
Kogo dane ryzyko dotyczy?	Tu należy wpisać informacje na temat organów, do których należą osoby lub podmioty zaangażowane w popelnienie dowolnego nadużycia, np. instytucję zarządzającą, organy wykonawcze, instytucję certyfikującą, beneficjentów, strony trzecie. Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych rodzajów ryzyka.
Czy ryzyko ma charakter wewnętrzny (w ramach IZ), zewnętrzny, czy wynika ze zmywy?	Tu należy wyszczególnić, czy nadużycie ma charakter wewnętrzny (tylko w ramach instytucji zarządzającej), zewnętrzny (tylko w ramach organów zewnętrznych w stosunku do instytucji zarządzającej), czy wynika ze zmywy (z udziałem przynajmniej jednego z organów). Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych rodzajów ryzyka.

2. PIĘĆ PODSTAWOWYCH ETAPÓW WŁASNEJ OCENY

2.1. Ryzyko brutto

Ryzyko brutto dotyczy poziomu ryzyka **przed uwzględnieniem** skutków wszelkich **stosowanych obecnie lub planowanych** kontroli. Ryzyko zazwyczaj kwantyfikuje się przez połączenie „**prawdopodobieństwa**” ryzyka – na ile możliwe jest takie zdarzenie, ze „**skutkami**” ryzyka – jakie konsekwencje finansowe i niefinansowe będzie miało dane zdarzenie. Aby zapewnić spójność oceny, określając prawdopodobieństwo, należy wskazać **horyzont czasowy**, który w tym przypadku powinien odpowiadać siedmioletniemu okresowi programowania.

Nagłówek kolumny	Wytyczne												
Skutki ryzyka (BRUTTO)	<p>Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać punktową ocenę ryzyka dla określenia jego skutków od 1 do 4, opierając się na skutkach danego ryzyka w razie jego wystąpienia, według następujących kryteriów:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Wpływ ograniczony</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Wpływ niewielki</td> <td>Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku</td> <td>Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego	3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego
	Reputacja	Wpływ na cele											
1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów											
2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego											
3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego											

		beneficjentów	
	4	Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media	Zagrożona realizacja celu strategicznego
Prawdopodobieństwo ryzyka (BRUTTO)		Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać punktową ocenę ryzyka dla określenia jego prawdopodobieństwa w skali od 1 do 4, opierając się na prawdopodobieństwie wystąpienia ryzyka w siedmioletnim okresie programowania, według następujących kryteriów:	
		1	Prawie nigdy się nie zdarzy
		2	Będzie pojawiało się raczej rzadko
		3	Czasami się pojawi
		4	Będzie pojawiało się często
Punktowa ocena ryzyka (BRUTTO) ogółem		Obliczenie wyniku w komórce następuje automatycznie, na podstawie informacji wprowadzonych w sekcjach „Skutki ryzyka” i „Prawdopodobieństwo ryzyka”. Ryzyko klasyfikuje się według ogólnej skali punktowej: <ul style="list-style-type: none"> • 1–3 – Dopuszczalne (zielony) • 4–6 – Znaczne (pomarańczowy) • 8–16 – Krytyczne (czerwony) 	

2.2. Stosowane obecnie kontrole ograniczające ryzyko

W narzędziu wstępnie zdefiniowano określoną liczbę proponowanych kontroli prewencyjnych **Są to jedynie kontrole przykładowe** i zespół ds. oceny może je usunąć, jeżeli takich kontroli się nie prowadzi; można też dodać więcej wierszy w przypadku stosowania dodatkowych kontroli, mających przeciwdziałać stwierdzonemu ryzyku. **Może się zdarzyć, że przypisana aktualnie konkretnemu ryzyku kontrola ma również znaczenie dla innych rodzajów ryzyka – w takich przypadkach kontrole można powtarzać wielokrotnie. W szczególności zadanie można sobie ułatwić przez umieszczenie zwykłego odniesienia do stosowanych obecnie kontroli, które opisano lub wymieniono np. w opisie systemu zarządzania i kontroli, procesach biznesowych i podręcznikach.**

Nagłówek kolumny	Wytyczne
Nr referencyjny kontroli	Niepowtarzalny numer referencyjny kontroli. Każdemu ryzyku przypisano numery kolejno, np. numery kontroli ukierunkowanych na ryzyko SR1 zaczynają się od SC 1.1, a kontroli ukierunkowanych na ryzyko IR2 od IC 2.1. Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych kontroli.

Opis kontroli	Komórkę tę należy wypełnić wyłącznie w przypadku dodania nowych kontroli.
Czy dokumentują państwo funkcjonowanie tej kontroli?	Przy pomocy rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien zaznaczyć „Tak” lub „Nie”, wskazując, czy dokumentuje się dowody potwierdzające funkcjonowanie kontroli. Na przykład dowód zatwierdzenia dokumentuje się podpisem, w związku z czym kontrola jest widoczna.
Czy poddają państwo tę kontrolę regularnym testom?	Przy pomocy rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien zaznaczyć „Tak” lub „Nie”, wskazując, czy przeprowadza się regularne testy funkcjonowania kontroli. Testy te można przeprowadzać w drodze wewnętrznego lub zewnętrznego audytu bądź z wykorzystaniem innego systemu monitorowania.
Na ile są państwo pewni skuteczności tej kontroli?	Opierając się częściowo na odpowiedziach udzielonych na poprzednie dwa pytania, zespół ds. oceny ryzyka powinien wskazać, na ile jest pewny skuteczności kontroli pod względem ograniczenia stwierdzonego ryzyka (poziom pewności wysoki, średni lub niski). Jeżeli kontroli nie dokumentuje się lub nie poddaje się jej testom, poziom pewności będzie niski. Jeżeli kontroli nie dokumentuje się, nie będzie oczywiście możliwości jej przetestowania.
Wpływ połączonych kontroli na SKUTKI ryzyka przy uwzględnieniu poziomów pewności.	Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać ocenę punktową od -1 do -4, wskazując, na ile jego zdaniem przeprowadzane obecnie kontrole ograniczyły skutki ryzyka. Kontrole skutkujące wykryciem nadużycia finansowego mogą ograniczać skutki nadużycia, ponieważ dowodzą funkcjonowania mechanizmów kontroli wewnętrznej.
Wpływ połączonych kontroli na PRAWDOPODOBIENSTWO ryzyka przy uwzględnieniu poziomów pewności.	Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać ocenę punktową od -1 do -4, wskazując, na ile jego zdaniem przeprowadzane obecnie kontrole ograniczyły prawdopodobieństwo ryzyka. Kontrole skutkujące wykryciem nadużycia finansowego ograniczają prawdopodobieństwo nadużycia tylko pośrednio.

2.3. Ryzyko netto

Ryzyko netto dotyczy poziomu ryzyka **po uwzględnieniu** skutków wszystkich **stosowanych obecnie** kontroli oraz ich skuteczności, czyli sytuacji na chwilę obecną.

Nagłówek kolumny	Wytyczne															
Skutki ryzyka (NETTO)	<p>Obliczenie wyniku w komórce nastąpi automatycznie przez odjęcie skutków połączonych stosowanych obecnie kontroli ograniczających ryzyko od skutków ryzyka BRUTTO. Aby potwierdzić, że kontrola jest nadal uzasadniona, wynik należy poddać przeglądowi według następujących kryteriów:</p> <table border="1" data-bbox="624 647 1257 1267"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Wpływ ograniczony</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Wpływ niewielki</td> <td>Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów</td> <td>Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media</td> <td>Zagrożona realizacja celu strategicznego</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego	3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego	4	Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media	Zagrożona realizacja celu strategicznego
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego														
3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego														
4	Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media	Zagrożona realizacja celu strategicznego														
Prawdopodobieństwo ryzyka (NETTO)	<p>Obliczenie wyniku w komórce nastąpi automatycznie przez odjęcie skutków połączonych stosowanych obecnie kontroli ograniczających ryzyko od prawdopodobieństwa ryzyka BRUTTO. Aby potwierdzić, że kontrola jest nadal uzasadniona, wynik należy poddać przeglądowi według następujących kryteriów:</p> <table border="1" data-bbox="624 1480 1142 1644"> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Prawie nigdy się nie zdarzy</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Będzie pojawiało się raczej rzadko</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Czasami się pojawi</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Będzie pojawiało się często</td> </tr> </tbody> </table>	1	Prawie nigdy się nie zdarzy	2	Będzie pojawiało się raczej rzadko	3	Czasami się pojawi	4	Będzie pojawiało się często							
1	Prawie nigdy się nie zdarzy															
2	Będzie pojawiało się raczej rzadko															
3	Czasami się pojawi															
4	Będzie pojawiało się często															
Punktowa ocena ryzyka (NETTO) ogółem	<p>Obliczenie wyniku w komórce następuje automatycznie, na podstawie wartości wprowadzonych w sekcjach „Skutki ryzyka” i „Prawdopodobieństwo ryzyka”. Ryzyko klasyfikuje się według ogólnej skali punktowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1–3 – Dopuszczalne (zielony) • 4–6 – Znaczne (pomarańczowy) • 8–16 – Krytyczne (czerwony) 															

2.4. Plan działania na potrzeby wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych

Nagłówek kolumny	Wytyczne
Planowana dodatkowa kontrola	W tym miejscu należy umieścić pełny opis planowanej kontroli/skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych. Podczas gdy w sekcji 5 noty informacyjnej określono ogólne zasady i metody zwalczania nadużyć finansowych, w załączniku 2 przewidziano zalecane kontrole ograniczające ryzyko dla każdego ze stwierdzonych rodzajów ryzyka.
Osoba odpowiedzialna	Tu należy podać osobę odpowiedzialną (lub funkcję) za wszystkie planowane kontrole. Osoba ta powinna wyrazić zgodę na przejęcie odpowiedzialności za kontrolę oraz odpowiada za wprowadzenie i skuteczne funkcjonowanie tej kontroli.
Termin wdrożenia	Tu należy podać termin wdrożenia nowej kontroli. Osoba odpowiedzialna powinna wyrazić zgodę na ten termin i odpowiada za wdrożenie nowej kontroli w tym terminie.
Wpływ połączonych planowanych kontroli dodatkowych na SKUTKI ryzyka	Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać ocenę punktową od -1 do -4, wskazując, na ile jego zdaniem planowane kontrole ograniczą skutki ryzyka.
Wpływ połączonych planowanych kontroli dodatkowych na PRAWDOPODOBIEŃSTWO ryzyka	Z rozwijanego menu zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać ocenę punktową od -1 do -4, wskazując, na ile jego zdaniem planowane kontrole ograniczą prawdopodobieństwo ryzyka.

2.5. Ryzyko docelowe

Ryzyko docelowe dotyczy poziomu ryzyka **po uwzględnieniu** skutków wszelkich stosowanych obecnie i planowanych kontroli.

Nagłówek kolumny	Wytyczne															
Skutki ryzyka (DOCELOWEGO)	<p>Obliczenie wyniku w komórce nastąpi automatycznie przez odjęcie skutków połączonych planowanych kontroli ograniczających ryzyko od skutków ryzyka NETTO. Aby potwierdzić, że kontrola jest nadal uzasadniona, wynik należy poddać przeglądowi według następujących kryteriów:</p> <table border="1" data-bbox="624 647 1257 1267"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Wpływ ograniczony</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Wpływ niewielki</td> <td>Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów</td> <td>Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media</td> <td>Zagrożona realizacja celu strategicznego</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego	3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego	4	Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media	Zagrożona realizacja celu strategicznego
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Wpływ ograniczony	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Wpływ niewielki	Opóźnienie w realizacji celu operacyjnego														
3	Wpływ duży, np. z uwagi na szczególnie poważny charakter nadużycia finansowego lub zaangażowanie kilku beneficjentów	Zagrożona realizacja celu operacyjnego lub opóźniona realizacja celu strategicznego														
4	Formalne zapytanie od zainteresowanych stron, np. Parlamentu, lub negatywna prezentacja przez media	Zagrożona realizacja celu strategicznego														
Prawdopodobieństwo ryzyka (DOCELOWEGO)	<p>Obliczenie wyniku w komórce nastąpi automatycznie przez odjęcie skutków połączonych planowanych kontroli ograniczających ryzyko od prawdopodobieństwa ryzyka BRUTTO. Aby potwierdzić, że kontrola jest nadal uzasadniona, wynik należy poddać przeglądowi według następujących kryteriów:</p> <table border="1" data-bbox="624 1480 1142 1644"> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Prawie nigdy się nie zdarzy</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Będzie pojawiało się raczej rzadko</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Czasami się pojawi</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Będzie pojawiało się często</td> </tr> </tbody> </table>	1	Prawie nigdy się nie zdarzy	2	Będzie pojawiało się raczej rzadko	3	Czasami się pojawi	4	Będzie pojawiało się często							
1	Prawie nigdy się nie zdarzy															
2	Będzie pojawiało się raczej rzadko															
3	Czasami się pojawi															
4	Będzie pojawiało się często															
Punktowa ocena ryzyka (DOCELOWEGO) ogółem	<p>Obliczenie wyniku w komórce następuje automatycznie, na podstawie informacji wprowadzonych w sekcjach „Skutki ryzyka” i „Prawdopodobieństwo ryzyka”. Ryzyko klasyfikuje się według ogólnej skali punktowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1–3 – Dopuszczalne (zielony) • 4–6 – Znaczne (pomarańczowy) • 8–16 – Krytyczne (czerwony) 															